

• Masopust

V sobotu 25. února se uskutečnil na prostranství u obecního úřadu letošní masopust. Je to dlouhá řádka let, co tuhle akci doprovázíme. Jako každoročně jsme se s příchozími, s masopustní kobyldou s doprovodem muzikantů vypravili na průvod přes Teprberk, po cestě zastavili několik projíždějících, abychom se s nimi podělili o radost z masopustu, udělali společnou fotku na Teprberku a obloukem se vrátili zpět na prostranství k obecnímu úřadu. Tam masopustní rej pokračoval soudem s masopustní kobyldou, které i letos byly sečteny všechny její obecní hříchy, byla po právu odsouzena, aby nakonec opět šťastně vyvázla. Děti se potom vrhly do plnění hravých úkolů, na jejichž konci je čekala drobná odměna. Za ceny do soutěží pro děti velice děkujeme Honzovi Eklovi.

Jako každoročně jsme společně s místními hasiči připravili pro návštěvníky masopustní občerstvení.

Pokud se na někoho v našem NOSáckém stanu nedostalo něco z našeho masopustního sortimentu, pak nás to mrzí, nedá se ale nic dělat. Odhadnout rozsah občerstvení je věc zapeklitá jak s ohledem na vrtkavost počasí, tak s ohledem na opětovnou účast přespolního uzenáře, přizvaného kulturní komisí. Jen pro letmé nastínění – v loňském roce jsme se kulturní komise zeptali, co bude pan řezník tak zhruba prodávat, abychom co možná nejlépe naladili rozsah občerstvení a dozvěděli jsme se: „bude prodávat všechno“. V letošním roce byla definice tato: Jako vloni, navíc bude guláš, který měl být i loni. Takže oproti loňsku žádná změna. Hasiči už se ani neptají, ti prodej klobás vzdali. I to holt patří ke koloritu našeho masopustu. Tak zase za rok na viděnou.

• Radkovou bílou stopou aneb Krajem zapadlých hostinců

Po práci legraci. Již druhý ročník výpravy, která vznikla zcela nenápadně a cíl - dopřát potěšení z jízdy na lyžích našim spolkovým svátečním lyžařům, společně poklábosit a poveselit se – byl opět splněn. A tak jsme i letos v rozhojněném počtu vyrazili na běžkách krajem na pomezí Jizerských hor a Krkonoš. Bylo společně pěkně na horách, bude pěkně i na našich akcích.

• **Tři lípy**

Je pro nás radostné informovat Vás o schválení restaurátorského záměru na obnovu památky u Tří lip dotčenými orgány a rovněž o schválení záměru posunu památky dále od místní komunikace dle našeho návrhu. To byly dva důležité a nezbytné kroky na cestě k realizaci obnovy. S ohledem na vyšší nákladů na obnovu samotné památky, které přesahují částku 150.000 Kč, čekáme z pochopitelných důvodů, zdali uspějeme v rámci příslušného grantového řízení. Pro nás značně vysoká částka, avšak očekávaná i s ohledem na předchozí zkušenost s obnovou další kulturní památky ve správě spolku – Feixova kříže v sedle pod Kynastem, je dána nutným doprovodem specializovaných restaurátorů.

S čím naopak nečekáme, je realizace terénních úprav a nová výsadba. Aktuálně proběhlo jednání s firmou, která s největší pravděpodobností bude pro nás na místě zajišťovat zemní práce včetně odfrézování části pařezů, především v místě nové výsadby. Tyto práce bychom rádi realizovali v jarních měsících a po nich pozemek chceme dofinalizovat a provést výsadbu nových lip. Terénní práce a výsadba budou hrazeny ze spolkových prostředků a bude na ně použito výtěžku z námi doprovázených akcí a darů, které jste na tento účel směřovali prostřednictvím naší spolkové kasičky – kosteličky. Stejně tomu bude u všech našich akcí v tomto pro nás jubilejním roce. Děkujeme za Vaši podporu.

• **Úprava prostranství u kostela Panny Marie**

Společně s plánovanými úpravami u Tří lip jsme se rozhodli realizovat i první část plánovaných terénních prací u kostela Panny Marie. Hrana stávajícího parkoviště vedle kostela bude posunuta blíže kostelu, aby se stání pro návštěvníky kostela, účastníky námi pořádaných akcí na Teprberku a příležitostně návštěvníky přilehlého dětského hřiště stalo co do rozměrů plnohodnotné. Na terénní úpravy naváže spolková brigáda, v rámci které bude znovu usazen kamenný rantl na finální místo. V rámci plánovaných prací plánujeme rovněž nechat odfrézovat pařezy, nalézající se mezi místní komunikací a spolkových prostranstvím v prostoru za kostelem. Na tyto práce v dohledné době navážeme s cílem i této části prostranství dát konečnou podobu.

Co chystáme:

• **Čarodějnice na Teprberku**

Letošní čarodějnice započnou v neděli 30. dubna od 18 hodin na Teprberku. Na našem spolkové prostranství budeme společně s místním Sbohem dobrovolných hasičů zajišťovat zázemí v podobě posezení s občerstvením. Tak na viděnou. Druhý den po ranním úklidu na Teprberku vyrazíme jako každoročně na Krásnou na Kittelovskou pouť.

• **Jarní úklid u pramene Nisy**

Na začátku května plánujeme jako každý rok jarní úklid prameniště Nisy spojený s opékáním buřtů a na závěr oblíbenou hru na schovávanou.

• **Jarní slavnost u rozhledny Nisanky**

Letošní ročník tradiční akce, pořádaný obcí, proběhne v netradičním termínu a netradičním pojetí. Patrona naší rozhledny – folklórní soubor Nisanku – vystřídá ukáзка výcviku psů. I my jsme se rozhodli pojmout letošní ročník netradičně. S ohledem na naše jubileum se zaměříme tentokrát především na prezentaci činnosti našeho spolku. Bez finančních prostředků se naše spolková činnost samozřejmě neobejde, ale nemělo by být upozaděno základní poselství: nejsme profesionální prodejci občerstvení, ale místní spolek, který se podílí na kultuře v obci, věnuje svůj volný čas okrašlování místních pamětihodností a aktivitám zaměřeným na rodiny s dětmi. A výtěžek z každé akce slouží k naplnění naší činnosti – u nás v obci.

Těšíme se především na vystoupení dětského pěveckého sboru Novovesánek, který bude tentokrát akci zahajovat a tak přijďte včas, po vystoupení se s Vámi rádi uvidíme.

• **Novoveská kuličkíada**

Tradiční oblíbená akce pro všechny věkové skupiny se uskuteční v sobotu 27. května od 14.00 hodin na hřišti u pensionu Maják. Více v příštím zpravodaji.

• **Letní koncert**

Na přelomu května a června se v našem kostele Panny Marie bude konat letní koncert. V příštím zpravodaji se dozvíte víc.

Těšíme se na viděnou s Vámi.

Za NOS Jaroslav Lubas

foto R. Kiesewetter, Kamila Lubasová, Magda Holá

www.novoveskyokraslovacispolek.cz

NOS – neboli Novoveský okrašlovací spolek

Deset let činnosti pro obec

U příležitosti jubilea našeho spolku bych rád krátce připomněl nejen naši společnou spolkovou činnost za uplynulé desetiletí, ale i úsilí našich předchůdců, na které vědomě či nevědomky navazujeme.

Kostel Panny Marie by nevznikl bez dlouholetého úsilí činovníků spolku pro výstavbu kostela, jenž měl své kořeny ve spolku mnohem starším s poněkud tajemným názvem „Saatgänger- Verein“. Péči o památky, jejichž osud nám není lhostejný, měly na zřeteli zase předválečné okrašlovací spolky, ten novoveský i černostudniční.

Ale nenavazujeme jen na úsilí generací předválečných. Místní památky a pamětihodnosti, kterým postupně navracíme důstojnou podobu, by mnohdy nepřechkali dlouhá desetiletí komunistického marasmu bez zájmu a ochrany nadšených jednotlivců. I na ně nesmíme zapomenout.

Část první – Rozsévači

Je čas velikonoční a já se snažím porozumět, kdo byly oni tajemní „Saatgänger“ – v poněkud kulhající překlady „Rozsévači“. Tedy nejstarší novoveský spolek, založený již roku 1865, z jehož řad mnohem později vzešlo vedení spolku pro výstavbu zdejšího kostela. V Lilieho vlastivědě jabloneckého okresu z roku 1894 se kromě informace o existenci spolku dozvídám, že tehdy – v roce 1894 - čítal 152 členů a byl tedy suverénně nejpočetnějším spolkem z devíti tehdy v obci existujících spolků. Ale to je tak vše, co je po ruce. Vlastně ne, ještě fotografie, kterou jsem kdysi získal z domku Brücknerových, ze starobylé chalupy, která stála tam, kde dnes bydlím. Je symbolické, že povídání o našich předchůdcích dávám dohromady v čase velikonočním. Jak se postupně vykresluje obraz prvního novoveského spolku, vynořuje se postupně i jeho silná duchovní podstata spojená právě s obdobím velikonoce.

Jistým vodítkem může být zpráva hodkovického kronikáře, jenž zachytil zajímavý rituál, jenž probíhal v naší oblasti. Jeho nositeli byli občané z Hodkovic a později ze sousedních vsí. O Velikonoční neděli (přibližně od roku 1789) budily Hodkovické již o šesté hodině ranní výstřely z hmoždířů, volající ke slavnostním průvodům a jízdám. Uličkami městečka navíc procházela břeskňá hudba, která dokázala probudit všechny spáče. Krátce poté se shromažďovali měšťané a venkované, aby kolem osmé vyrazili jezdcí v záplavě praporů na vyzdobených koních kolem náměstí a začali objíždět pole. Jízdni, nazývaní „Saatreiten“ tedy „setební jezdcí“, u osetých polí zastavovali a modlili se, aby Bůh požehnal obilí a ochránil je před krupobitím, suchem a všemi pohromami a aby pole dala bohatou úrodu. V uctivé vzdálenosti je následovali pěší - Saatgänger. Objížděči i obcházeči měli před sebou dlouhou cestu. Museli objet osetá pole Hodkovicka, pak se vydali na Radoňovicko, přes Pelíkovice na Rychnovsko a odtud přes Rádlo do Dlouhého Mostu. Občas zastavovali, aby se občerstvili něčím ostřejším proti chladu. Není proto divu, že se do Hodkovic většinou vraceli až po druhé hodině odpolední. Pak následovalo slavnostní uložení praporů. Většina pěšáků a méně zdatných jezdců, kteří si nebyli na často i pronajatých koních příliš jisti a občas za hurónského smíchu pěšáků končili na zemi, vyrazila na sychrovský zámek. Na Sychrově je kníže Kamil obdaroval kaméliemi (byla to jeho oblíbená květina), které účastníci akce pojmenovávali růžemi. Přítomným byl také umozněn vstup do parku, oranžérií i skleníků. Poměrně dalekou cestu však pochodníci vážili pro pohostění v zámecké restauraci a nikdo jistě nepohrdl sty zlatých, kterými je kníže obdaroval. Dobře posloužily v některé z hospod v okolí nebo po návratu do Hodkovic. Tyto velikonoční akce se udržely až do období krátce po vzniku republiky v roce 1918. Změněné hospodářské poměry však na ně daly zapomenout.

Chceme-li alespoň trochu porozumět, co představoval ve své době pro obec spolek Rozsévačů, musíme se zamyslet nad podstatou velikonočních svátků a jejich významem.

Velikonoce, kdysi pohanské svátky nastupujícího jara, jsou spolu s vánočními dny nejvýznamnějšími svátky křesťanství. V současné době je vedle církevních obřadů charakterizuje Velikonoční pondělí s neodmyslitelnou pomlázkou. Velikonoce provázely na mnoha místech zvyky a obyčeje, dnes již většinou zcela zapomenuté.

Křesťanský liturgický rok začíná první adventní nedělí a člení se na dva sváteční okruhy, vánoční a velikonoční. Dominantu liturgického roku ale představují právě velikonoční svátky, jejichž termín je pohyblivý: vychází z předkřesťanského lunárního cyklu a mění se v závislosti na datu prvního jarního úplňku. Boží hod velikonoční tak připadá na neděli po prvním jarním úplňku, tedy v období mezi 22. březnem a 25. dubnem.

Velikonoce jsou svátky, jejichž vývoj probíhal ve vzájemném souladu agrárních tradic nového hospodářského roku a nejvýznamnějších křesťanských svátků. Obě tyto sféry spojuje duchovní podstata velikonočních svátků, tedy jednota konce a počátku života, smrti a vzkříšení. Ústředním bodem je pak slavnost Zmrtvýchvstání Páně neboli slavnost Vzkříšení.

Velikonoce představují zlomové období ročního cyklu, lze je tak chápat jako svátky obnovy života, příchodu nového vegetačního období. S tím je spojeno množství lidových obyčejů, kterými se lidé snažili ovlivnit průběh nadcházejícího hospodářského roku. Měly zahnat zlé síly a smrt, a přivolat prosperitu a zdraví lidem i celému hospodářství. Některé z nich, kupříkladu prosebná procesie, průvody a obřadní jízdy do polí, obřadní umývání, využívání zelených prutů či polévání vodou, se mohly odehrávat až do svatodušního období. Z hlediska křesťanské liturgie, jsou Velikonoce vyvrcholením církevního roku, jejichž ústředním motivem jsou svátky umučení a zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Květná neděle je poslední postní nedělí a uvozuje nadcházející Svatý týden, jenž končí slavností Vzkříšení. V kostele se světi jívové větvíčky - kočičky. Podle lidové víry měly mít ochrannou moc, proto byly v domovech vkládány za obrazy, kříže a krov, hospodáři tyto proutky a z nich vyrobené křížky zapichovali do polí, aby tak zajistili zdar úrody.

Velký pátek, čas nejpřísnějšího půstu, se pojí s památkou ukřižování a smrti Ježíše Krista. S tímto dnem je spojena řada zákazů a závazných obyčejů. Zapovězena byla zejména práce na poli a v sadu, neboť bylo zakázáno hýbat se zemí (to platilo i pro Bílou sobotu). Podle křesťanského výkladu totiž v tuto dobu v zemi odpočívá Ježíš Kristus, země je jeho ložem.

Charakteristické bylo rovněž množství magických a obřadních úkonů očištného a ochranného charakteru, které se vykonávaly především v brzkých ranních hodinách.

Bílá sobota představuje poslední den Pašijového týdne a celého velikonočního půstu. Podle křesťanské víry v tento den Kristus ležel v hrobě. Nekonají se žádné liturgické obřady a všechna pozornost směřuje k přípravě velikonoční noci. Po západu slunce začíná velikonoční vigilie, která je přípravou oslavy Kristova zmrtvýchvstání. Myšlenka zmrtvýchvstalého Krista se odráží v symbolice světla, v ohni a svících. Stará pohanská tradice jarního rozněcování nového čistého ohně byla převrstvena církevním výkladem. Na začátku vigilie se před kostelem spalují staré svěcené oleje, světi se oheň, zapalují se a světi velikonoční svíce a paškál.

Na Bílou sobotu se konaly pěší průvody celých rodin ven do polí, podle staré tradice ještě před rozedněním. Lidé obcházeli svá pole, zastrkovali do rolí křížky z posvěcených kočiček, kropili je svěcenou vodou, zpívali nábožné písně.

Boží hod velikonoční začíná sobotním západem slunce, proto sobotní večer už náleží k neděli velikonoční. Pro sobotu byla typická také příprava pokrmů a pečení obřadního pečiva (mazanec, beránek), které se konzumovaly další den, na Boží hod velikonoční.

Neděle velikonoční, Boží hod velikonoční či Zmrtvýchvstání Páně je dnem radosti a největším křesťanským svátkem, neboť se jedná o hlavní podstatu křesťanské víry.

Dopoledne se koná slavnostní bohoslužba, při níž se žehnají velikonoční pokrmy (mazanec, beránek, maso, vejce atd.). Po mši lidé z kostela spěchali, neboť podle lidové víry byl včasný návrat domů zárukou včasné sklizně a brzkého ukončení polních prací, a naopak, přijít poslední znamenalo neúspěch v polních pracích a předzvěst smrti. Doma se posvěcené pokrmy společně konzumovaly, část svěcenin se odkládala pro využití v praktikách vztahujících se k úrodě, které byly právě o velikonoční neděli nejvíce zastoupeny.

Slavnost Vzkříšení je v české tradici bohatě rozvinuta, jelikož se zejména v katolickém prostředí propojila oficiální liturgie s obřadními projevy lidové zbožnosti. Vzkříšení postupně dalo vzniknout slavnostním procesím, která obcházela kolem kostela nebo kolem středu obce.

Z poněkud jiného principu pramení obcházení polí, účelem těchto mnohdy prostých vycházek do polí bylo obhlédnutí osení doplněné zastrkováním křížků do brázdy, kropením svěcenou vodou, modlením, ale někdy také konzumací mazance a jeho rozdrobením po pozemku. Obchůzka byla vykonávána nejčastěji formou uzavření magického kruhu kolem pole, často podpořena také modlitbou, aby byla zajištěna ochrana úrody. Tolik krátce k velikonočním pohledem etnografů.

Víme, že i v naší obci se každoročně díky spolku Rozséváčů konali prosebné průvody. Přesný průběh těchto slavností však nemáme popsán a zachovalo se nám jen několik útržkovitých zpráv. Průběh této slavnosti se jistě v průběhu času měnil, tak jak se měnila celá společnost kolem. Pamětníky bohužel odvál čas a tak nezbyvá než na základě kusých informací a srovnání s popisem odjinud dovodit, jak takový průvod mohl asi vypadat.

První prosebný průvod se na Boží hod velikonoční vydával do polí možná ještě před rozedněním. Svátečně oděni rozséváči, kteří někdy využívali specifické oděvní doplňky – cylindr či buřinku, bílé rukavičky, šerpu, věneček či kytičku, následováni svými rodinami společně za zpěvu velikonočních náboženských písní a hudby obcházeli polnosti, zaseté obilí se kropilo svěcenou vodou, do polí možná zapichovali svěcené křížky z kočiček a kropili je svěcenou vodou.

Po cestě se konala zastavení u božích muk s modlitbou ke Spasiteli. Prokazatelně průvod během své pouti měl zastavení u kříže u Anastázového Tondy, Feixova kříže pod Kynastem, od nějž tzv. Michaelovou cestou po Novoveském hřbetu procesí dorazilo ke kříži u Tří lip. Průvod tak obkroužil symbolicky obec a pokračoval cestou ke Smržovskému farnímu chrámu. Stejně tak se průvod mohl konat po ranní bohoslužbě, po níž Rozséváči dostali od kněze požehnání a za zpěvu velikonočních písní obešli společně vesnici. Vpředu průvodu někde chodil tzv. Kreuzlevater, jenž často předčítal modlitby, v ruce s křížkem, jenž dával políbit lidem, kteří na průvod čekali u polí nebo v obci.

Cílem slavnosti bylo oslava zmrtvýchvstání Ježíše Krista, ale také požehnání polím, úrodě a celé vesnici.

Analogická procesí s prosbou o dobrou úrodu a dešť se mohla konat o křížových dnech v druhé polovině května, v posledních třech dnech před pohyblivým svátkem Nanebevstoupení Páně.

Tak nějak to asi mohlo být, přesnější svědectví by mohla poskytnout snad už jen pozůstalost po učiteli a historiku Josefu Meissnerovi ze Smržovky, uložená v Jabloneckém archivu. Ale kdo ví?

Saatgänger-Verein, spolek rozséváčů v roce 1928 u novoveského hostince Lesní zámeček v době, kdy staré tradice byly již na ústupu a pozornost členstva se soustředila k připravované stavbě kostela.

Mezi jeho členy nalezneme hlavní činovníky spolku pro výstavbu kostela i mnohého štědrého mecenáše pozdější stavby kostela.

Emil Huschka, předseda spolku pro výstavbu kostela z doby realizace projektu je na snímku zachycen v druhé řadě druhý zprava.

Ve středu snímku je zvětšen i tehdejší smržovský farář Robert Schöler.

Spolek Saatgänger byl ve své době činným nejen na Nové Vsi nad Nisou, ale ve všech sousedních obcích. Samozřejmě ve Smržovce jako centru farnosti, v sousedních Lučanech (od roku 1858), ale třeba i přes kopec v Hutí (1863). Činnost těchto spolků byla ve své době nezastupitelnou součástí duchovního a společenského života obcí Jablonecka, kde upevňovala přirozenou vesnickou pospolitost. Lidé, spjatí s přírodou a Bohem daleko více než my dnes si mnohem intenzivněji uvědomovali nekončící koloběh přírody i života.

Pokračování příště - za NOS Jaroslav Lubas